

P. G. WOODHOUSE

FAIR PLAY FOR

Oversatt av
Jack Jackson.

På terskelen til den nye teaterseong vil nedenstående friske kåseri av P. G. Woodhouse bli lest med interesse og fornøielse såvel av publikum som teatermennesker.

Jeg tillater mig høfligst å spørre: Hvorfor tar ingen skritt til å sikre en rettfærdigere behandling av vårt teaterpublikum? Vi har jo barnevernsforeninger, forening mot viviseksjon og forening til dyrenes beskyttelse — alt sammen er gode institusjoner som beskytter undertrykte og forkomne. Hvorfor har vi ingen forening som kan hegne om og beskytte publikums interesser?

Vi kan selvfølgelig undgå eller omgå spørsmålet ved å si at folk som er så enfoldige at de betaler penger for å se det sludder som serveres på teatrene nu om dagen, fortjener å lide for sin dumhet; men å si denslags røber bare et overfladisk sinnelag, vedkommende skjønner ikke sakens kjerne.

Vårt teaterpublikum er ikke blomsten av menneskeheten, snarere

tvært imot, men de er da mennesker, omtrent som De og jeg. Ja, de er praktisk talt skapt i Guds billede.

Jeg har nettopp lest en artikkel, skrevet av en kjent skuespillerinne, om dette spørsmål. Hun vet hvor skoen trykker og hun har også den rette innstilling overfor samfundets ulykkelige — publikum.

«Ser vi fordomsfritt og lidenskapsløst på saken», sier hun, «er vårt teaterpublikum intet mindre enn et mirakel. Når vårt publikum er så elskverdig, kan dette bare forklares som et under. Vi vet alle sammen at godt humør er nær knyttet til en sterk helbred og et sunt levesett; men det finnes ingen i hele verden som lever et mer usunt liv enn et teaterpublikum. Bestandig må de være innendørs. Sport eller annen mosjon er så å si utelukket. De må sluke maten før de styrter i teatret, og følgelig sitter de der og lider under fordøielsesbesværigheter. Og bestandig fryser de på benene. De blir presset ned i dårlige stoler, og det er forbudt å si sin mening om stykket og de opptredende. Det er forbudt å snorke, å stønne og å rope om hjelp også. Det eneste lyspunkt ved en teaterforestilling er tanken på at den har en ende. Og så har man jo hjemmet da å ty til, når lidelsen er slutt. Og dog sitter publikum der, aften efter aften, så høflige og opmerksomme, ja, de mest entusiastiske bøier sig sogar fremover nu og da og virker næsten interessert. Og aldri svarer de igjen».

Dette er en grei og oversiktlig fremstilling av situasjonen og dens vanskeligheter. Hun berører ikke bagateller som for eksempel den tid at vi strever livet av oss for å være på plass i teatret klokken 20. A teppet først går en halv times tid senere, finner hun ikke verd å snakke om. Hun berører heller ikke den ting at teaterarkitekter synes å ha et forstemmende mangelfullt kjennskap til det faktum at folk flest er utstyrt med ben. Hun er imidlertid helt klar over at vi her står ansikt til ansikt med en forfulgt og lidende gruppe medmennesker, som i aller høyeste grad fortjener vår medfølelse og forståelse.

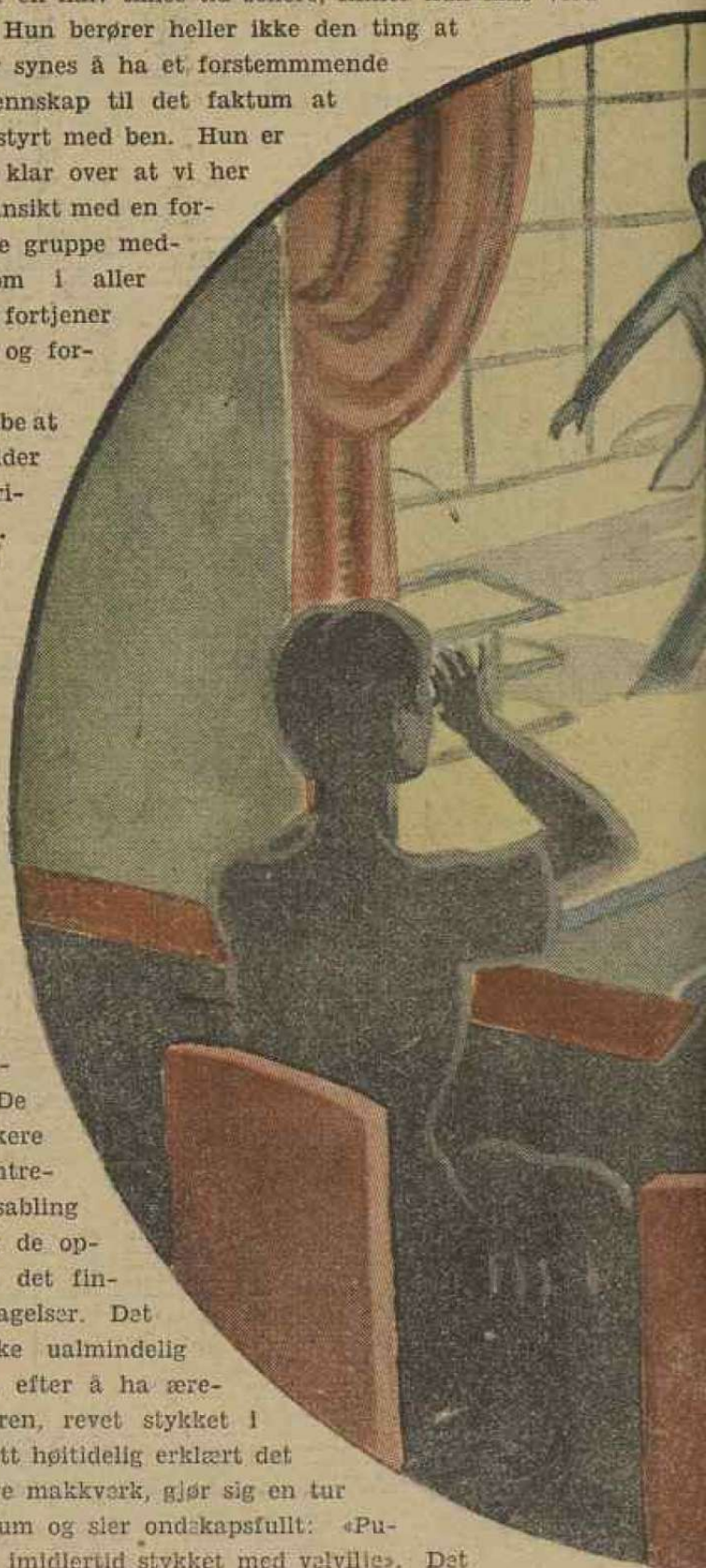
Det var å håpe at kritikken holder op med å angripe publikum. Angriper teaterkritikken publikum? Ja, dessverre.

Her forleden rev en amerikansk kritiker av sig en masse ubehageligheter om publikum.

Som regel slipper publikum nokså billig fra det. De fleste kritikere pleier å koncentrere sin nedsabling om stykket og de opptredende, men det finnes altså undtagelser. Det er således ikke ualmindelig at en kritiker, efter å ha æreskjelt forfatteren, revet stykket i filler og til slutt høitidelig erklært det hele for å være makkverk, gjør sig en tur over til publikum og sier ondskapsfullt: «Publikum mottok imidlertid stykket med velvilje». Det er selvfølgelig en sterk fristelse for en slik mann å si «stakkars idioter», eller noget lignende, men han motsår fristelsen — av forskjellige grunner.

En modig kritiker skrev for en tid siden:

«Det var godt hus på onsdag. Publikum var så kritikkigst at selv de platte sludder blev mottatt med applaus». Og så fortsetter han: «Ben Bellamy har aldri været bedre. Publikum i parkett var for tung i bet

HOUSE:

R PUBLIKUM

pelsen til å kunne vurdere hennes innsats, men en enøiet, døvstum murer opppe i amfi var sterkt grepet av hennes blendende skjønnhet og sjeldne mangkunst. Dialogen er vittig, men da de opptredende undlot å understreke grovhetene, skjønte publikum ikke noget av forestillingen».

Efter dette sier han ikke en eneste ubehagelighet om publikum. Jeg håber inderlig at det ikke blir mode blandt kritikerne å angripe publikum. Fra massekritikk til enkeltmannskritikk er ikke veien lang.

Det vilde for eksempel ikke være det spor morsomt å lese i morgenavisen, dagen etter at jeg har været i teatret, «at James Gagger's nummer er ypperlig og han fikk tre dacapoer. Det lyktes imidlertid ikke å få en surøiet, skallet brilleslange som satt til venstre i parkett A, til å applaudere.

Han var ubarbert og forøvrig uflidd, altså ingen gentleman.

Da tilfellet har prinsipiell betydning for oss, har vi anstillet undersøkelser i sakens anledning for å

fastslå dette individs identitet. Det viser sig at vedkommende heter Wodehouse, forbokstaver P. G. Han er velkjent av po-

litiet, og enhver konstabel vil med glede an vise hvor han bor, i tilfelle nogen skulde ha lyst til å sette fyr på huset hans.

Dersom De møter ham på gaten, slå til ham. Et slikt menneske burde selvfølgelig være under lås og lukke».

Å gå i teater under slike forhold vilde være endog ubehageligere og farligere enn det er idag.

Det er en risiko forbundet med å gå i teater — en alvorlig risiko. Det er derfor det er så uriktig å være ubehagelig mot publikum. En mann som går for å se et skuespill, kan godt være halvskrullet, han er allikevel en modig mann, han er en sportsmann, og som sådan har han rimelig

Tegninger av
William Lunden.

krav på en viss hensyntagen. — Å gå i teater vil jo ikke si annet enn at man vedder om at man skal få det morsomt en time eller to. Forutsetningen er vel ialfall ikke at man skal kjede sig. Hvis man taper — og det gjør man som regel — er det meget elskverdig av publikum å sitte stille og ingenting si. Dersom vi ikke var gjennom kultiverte og dannede, vilde vi foranstalte en eller annen slags demonstrasjon. Vi vilde f. eks. efter forestillingen slå på telefonen til teaterchefen og fortelle ham at stykket var redselsfullt og at vi er blitt narret under falsk forutsetning. Vi kunde også slå i stykker en stol eller to for å understreke vår harme. Men vi er sportsmenn, vi bærer vår forsmeldelse og våre tap som de gentlemen vi er.

Når vi tar i betraktning alt det vi krever av publikum, alt det de stakkars menneskene må gå gjennom, er deres grenseløse tålmodighet komplett ubegripelig. De blir lokket inn i teatret. Morgen og aften forsikrer avertisementene at det er ingen som helst risiko forbundet med å betale billettprisen. Engang iblandt fremsettes sogar trusler mot publikum. Man sier bent frem at de som ikke kommer, burde skamme sig. De vil komme til å angre på det resten av livet dersom de ikke kommer. Og så overgir publikum sig, bare for å bli lurt igjen.

Ja, slik er det. Disse ting foregår like under nesene på oss — uten protester av nogen som helst art. John Galsworthy burde ha skrevet en saga bitende spott om dette.

Publikum står i samme ulykkelige klasse som skattebetalerne. Teatrene drives jo efter de samme prinsipper som ligningsvesenet. Man har bare ett eneste ønske, nemlig å få fatt i andre folks penger.

Det ser vi best i revyene. I enhver revy er det en stjerne. Han eller hun er stjerne, fordi teaterchefen vil ha en stjerne. «Vi putter stjernen inn med sitt nummer i slutten av hver akt», sier teaterchefen, «så glemmer publikum alle de redselsprestasjoner som er gått foran».

Så synger stjernen «Vent på mig i måneskinn, i måneskinn, så er jeg din», eller «Silkk opom ved leilighet», og så glemmer publikum sorgene og trengslene. Hvem vil ikke gjerne stikke opom i måneskinn?

Men det hele er bluff. Når en slik revy ikke faller i fisk, skyldes det dansemesteren. Hver gang han merker at publikum er fortvilelsen nær,

sender han inn balletten, som er dressert til siste smil.

Efter hvert nummer pleier det gjerne å være litt bifall. Publikum er dannet, og når det ikke pipes, skyldes dette bare at man ikke har lyst til å vise at man nærer noen uvilje overfor forestillingen. Man har jo det håb at redslene vil ha en ende. Man ønsker å glemme det hele så fort som mulig.

Men — kapellmesteren griper smilende taktstokken, og så bruser gjennomgangsmelodien — landeplagen — gjennom salen, og så har vi balletten igjen.

Det finnes absolutt intet som helst under stjernene som er så komplett hjelpeløst som et teaterpublikum. Selv om man dreper teaterchefen og jevner huset med jorden, vil allikevel samtlige opptredende vise seg samlet før teppet endelig kan falle. A — du redslenes redsel — å se alle disse fjølete smilene på en gang.

Alle teaterchefer lever etter samme opskrift — å ignorere publikum. Sett at publikum liker en ung charmer og gjerne vil se ham i en betydelig rolle. Får han den rollen? Nei, en stjerne med måne og mave skal ha rollen.

Vi publikum har alt for lenge funnet oss i teaterchefenes vilkårligheter og luner. Vi må organisere oss i håb om å finne beskyttelse for våre interesser. Skuespillerne har jo sin forening, og det har scenearbeiderne og elektrikerne også. Ber man en scenearbeider om å skru inn en lyspære, eller en elektriker om å flytte en stol, blir det øieblikkelig streik. Hvorfor har ikke publikum en fagforening, når alle de andre grupper innen teateryrket har sine?

Vi trenger en fagforening, en instans som kan ta bladet fra munnen. Et sirkulære som: «Dersom ikke teaterchefer og skuespillere tar seg sammen, ser vi oss dessverre nødsaget til å ta skritt for å beskytte våre interesser», vilde være et bra varselskudd.

Jeg har nu forsøkt å forklare at det er manglende organisasjon som er skyld i de ydmygende forhold hvorunder vårt teaterpublikum lever idag. Men — selv publikums tålmodighet har en grense. La oss vise oss som de menn vi virkelig er, la oss si til våre undertrykkere:

«Hvis d'herre teaterchefer, skuespillere og dramatikere går med på våre krav, vil vi fortsette med å kjøpe billetter til de forestillinger vi ikke kan skaffe oss fribillett til.

Dersom De undervurderer oss eller er taktløse nok til å trosse oss, vil vi holde oss borte fra Deres teater til De er kommet til fornuft.

Vi blir hjemme om kveldene. Vi tar på tøfler, tender pipen og slår på radioen.

Vi går til denne trusel etter de alvorligste overveifelser. Vi tør bringe i erindring at det intet som helst er i veien for at vi kan holde oss borte fra Deres teater i all evighet».

«Teatergjengernes landsforbund» vil bli en stor forening. Vi vil stille krav, vidtgående krav, men husk — det er teaterchefene, skuespillerne og dramatikere som er skyld i at disse krav i det hele tatt eksisterer.

La mig forsøke å formulere noen av våre krav.

I. — Teaterchefer.

Enhver forestilling skal begynne presis. Teppet skal gå klokken 20, ikke et kvarter over 20. Dette er et absolutt krav. Vi kan gå med på 2 minutters overtid, men dersom forestillingen ikke er igang klokken 20.2, vil publikum reise seg, slå i stykker stoler og annet inventar som måtte befinne seg i nærheten, storme billettkontoret og dele utbyttet. Så vil publikum forlate teatret for aldri å vende tilbake. Det vil ikke bli gitt dispensasjon fra denne regel.

Dersom et medlem av vår forening har betalt 6 kroner for en plass og finner at det står en søle mellom ham og scenen, vil dette medføre at vedkommende teater blir blokkert.

Dersom teaterchefen våger å sløife mellomaktmusikken, går vi til streik. I fall mellomakten er lenger enn akten, streiker vi også.

II. — Dramatikere.

Vi krever å bli forskånet for nedenstående redsler:

1. Arbeideren som blir gift med sin arbeidsgivers datter.
2. Bankkassereren som har en ekstravagant kone.
3. Lik som blir funnet i bokskap, hyller eller skuffer.
4. Ikke mer enn en detektiv med skalk må forekomme i hvert stykke.
5. Vi vil ikke ha noen gammel formynder som gifter seg med sin myndling, eller blir en helt fordi han undlater å gjøre den slags.
6. Ingen av de opptredende får lov til å stå på scenen og se på et fotografi i en medaljong.

III. — Farceforfattere.

Det er forbudt å la handlingen finne sted i et værelse som har mer enn 2 dører. Stykkets helt får heller ikke lov til å gå omkring med lyst til å bedra sin kone til stadighet.

IV. — Skuespillere.

1. Det er et absolutt krav at helten ikke står bak heltinnen når han frir.
2. Helten må ikke tende mer enn 6 sigaretter i løpet av én forestilling.
3. Han må heller ikke bruke telefonen mer enn 5 ganger i hver akt.

V. — Skuespillerinner.

1. Heltinnen må aldri le ondskapsfullt, hyslerisk eller utfordrende.
2. Det er forbudt å snufse av følelse, å heve skuldrene og å rulle med øinene.
3. Hun får ikke lov å si «Jeg orker ikke mer, altså» og «Å Gud — jeg holder ikke dette ut lenger».
4. Hun må under ingen som helst omstendighet, hverken på scenen eller privat, uttale seg om livet og tilværelsen.

Ja, dette er vår forenings prelimnære krav. De vil selvsagt fra tid til annen bli supplert.

Mange vil komme til å lide, ja, det finnes ikke få skuespillere og dramatikere som etter dette må se seg om etter ordentlig arbeide — men dette må ikke skremme oss publikum. Dersom våre forfedre hadde tatt sentimentale hensyn, vilde vi ikke ha hatt noget Magna Charta.

Vi får intet for ingenting her i verden. Det som er verd å eie, er verd å slåss for. La oss slutte op om denne virkelig gode sak. I årevis er vi blitt trådt under fot. Selv en teatergjenger har rimelig krav på en plass i solen.

P. G. Wodehouse.

Universiteter - og studentliv i middelalderen.

Fortsatt fra side 6.

avgifter*) som studentene betalte, og var således økonomisk avhengige av dem. Dette var ikke utelukkende til fordel for professorene, tvertom. Hvis studentene av en eller annen grunn blev misfornøide med læreren, klaget de til deres universitet. Rektor utstedte da et forbud for hvert enkelt medlem av vedkommende universitet mot å høre mannens forelesninger. Som regel utstedte de andre rektorer lignende forbud, og den stakkars professor måtte så holde forelesninger for tomt hus, og mistet sitt levebrød. Resultatet blev at de forsvarsløse professorer for ikke å sulte ihjel blev nødt til å avlegge ed på å adlyde rektor og universitetet.

Ønsket en professor å opphøre med sine forelesninger for en tid, måtte han først innhente sine tilhøreres og rektors tilladelse, og reiste han bort

*) Om middelalderens universiteter er der skrevet bindsterke verker; mest kjent er tyskeren Denifles og engelskmannen Rashdalls arbeider.

fra byen, var han forpliktet til å deponere en pengesum som sikkerhet for at han vendte tilbake til sine elever. Ja, strengheten gikk så vidt at han blev straffet med bøter hvis han på en ordinær forelesning ikke hadde et auditorium på minst 5 personer. I Bologna måtte professorene betale en bot på 20 soldi for hver gang de kom for sent til sin forelesning. De måtte likeledes slutte på slaget. Blev de ved et minutt lenger måtte enhver av deres tilhørere bote 10 soldi, hvis de ikke forlot forelesningssalen i samme øieblikk som klokken slo. For å venne professorene av med den «vane» å trekke sine forelesninger i langdrag, så de ikke kom gjennom pensumet til bestemt tid, hittet studentene i Bologna på følgende utvei: De inndelte deres pensum i bestemte «punkter», og fastsatte hvor mange sådanne punkter professoren skulde gjennomgå hver forelesning. Rektor utnevnte også nogen denunciatorer (nærmest ordensmenn) blandt studentene; disse skulde melde fra alle misforhold til rektor, bl. a. hvis en professor søkte å forbigå en eller annen vanskelighet i lovforklaringen, eller hvis han utsatte besvarelsen til næste forelesning, for på denne måte å lure sig unda.

Men «strenge herrer regjerer sjelden lenge» — og allerede før utgangen av middelalderen var studentdespotismen knust. Det som bevirket dens fall, var den samme faktor som hadde født den til verden — nemlig det økonomiske spørsmål.

VED universitetene hersket der en streng kollegial disiplin. De eldre studenter holdt omhyggelig øie med hvad de yngre foretok sig. Straks en ny student kom til, tok de eldre sig av ham, og i denne anledning måtte han gjennomgå en komisk, høitidelig ceremoni: den såkalte «hornavskjæring» (cornua deponere). Novicen (den nye student) kaltes cornutus, og iført en oksehud hvor hornene ennå satt på. Han blev overstenket med smuss, for å betegne hvor sterkt han ennå hang ved «råheten og jordens støv». Derpå blev han underkastet en spøkefull eksamen, hvorefter han blev befrikket for sin forkledning, og så var han opptatt i lauet. Ved disse optagelses-ceremonier flommet selvfølgelig den akademiske spøkefulle veltalenhet i bredt strømmer, og endog den lærdeste mann holdt sig ikke for god til å delta aktivt ved russens «hornavskjæring». Selv dr. Martin Luther har holdt meget vellykkede optagelsestaler ved den slags festligheter.

Når studenten nu var blitt medborger av universitets-staten, så var han et privilegert vesen. Som tidligere nevnt var han høit hevet over det arme borgersamfunds lover og vedtekter. Politisk, arrest og stevning kunde han smile hånlige til, han behøvde bare å svare for universitetets domstol. Sine kreditorer kunde han behandle med akademisk frihet, sine våben la han aldri fra sig; han stred sin nasjons strid med dens fiender i de trangeste bygater og mørke smug eller på universitetets plasser, hvor nasjonene stundom røk i trottene på hverandre.

KOLLEGIENE, hvor studentene bor sammen som i middelalderen, er forsvunnet ved universitetene; vel er de ennå sterkt organisert i klubber og foreninger, som ofte er skarpt avgrenset overfor hverandre, og i vår tid ofte har et sterkt politisk tilsnitt. Middelalderens kollegier kunde ofte skape et godt samhold og innbyrdes hjelpsomhet, men de har dog utvilsomt været mest av det onde, ved all den råhet og drukkenskap sammenkomstene fremkalle. Bl. a. har de også hovedskylden for de beryktede studentdueller som har holdt sig så hårdnakket op gjennom tidene.

I det hele tatt var universitetene gjennom hele middelalderen en stor makt i nasjonen, en stat i staten, hvis suverene rett, selvstyre og privilegier de verdslige herrer satte sin ære i å beskytte og verne om. Derved fikk universitetslivet i middelalderen et sterkere særpreg enn det har i våre dager, da den akademiske stand og universitetets menn ikke ved nogen som helst skranker er skilt fra de øvrige statsborgere, ikke ved nogen privilegier er hevet over de lover det øvrige samfund må bøie sig for.

At disse skranker og disse murer er falne og at universitetenes rikt privilegerte laugsvesen sank i grus, bør utvilsomt konstateres med glede. På den annen side kan det være interessant å legge merke til hvorledes middelalderens universitetsliv «med all den uvorrenhet som præget det, med all den hovmodighet den våget å bære til skue, allikevel viser oss at respekten for lærdommen måtte være stor i neverettens dager».

— Lægen har forbudt min kone å lage mat.
— Er hun syk?
— Nei, men jeg er syk.

— Kjøp et musikkinstrument til gutten, min herre. Det vil skaffe Dem dobbelt glede.
— Hvordan det?
— Fordi De efter kort tid vil nyde hvert øieblikk gutten holder op å spille.

— Huset ved siden av er styrtet sammen.
— Jeg hørte ingenting, jeg hadde nettop en konferanse med min kone.